може бути матеріально зафіксованим, як це буває при перекладі фільмів та театральних вистав?); в) риторики (яку прагматичну мету переслідує гра слів; чи має, наприклад, гра слів включати гумористичний підтекст, чи вона повинна створювати сприятливу атмосферу для успішного продажу товарів під час їх реклами?);

– сферу використання слів, які сприяють адекватному визначенню семантики виразів, тобто яку функцію має виконувати гумористично-дотепний текст для реципієнтів МП;

– існуючі до цього норми перекладу;

– сприйняття гри слів в культурі МП або ж її субкультурі, наприклад, в англійській культурі гра слів вживається частіше ніж в німецькій) та сприйняття семантичного змісту гри слів (наприклад, двоякі натяки в різних культурах по різному сприймаються);

– можливу одночасну присутність тексту оригінала у часовій та просторовій близькості до перекладу або можливість розуміння читачем чи слухачем МП певною мірою МО (наприклад, при видавництві двома мовами, субтитрах фільмів, послідовному перекладі на конференціях тощо);

– умови праці перекладача (обмеженість у часі, фінансова привабливість, можлива колективна робота), які дозволяють йому або не дозволяють виконати, по-можливості, усі вимоги, які потребують великих затрат у часі.

Отже, можна зробити висновок про те, що гра слів є чи не найскладнішим стилістичним засобом для перекладу. Якою би унікальною не була гра слів, рішення для її перекладу завжди має існувати. Але адекватний переклад, до якого ми прагнемо, як до ідеалу, при відтворені гри слів існує лише у вигляді виключення – як правило, тут не можна обійтися без втрат. А чим жертвувати – передати зміст, відмовившись від гри слів, чи зберегти гру слів, замінивши образ та відхилившись від еквівалентного значення, або ж взагалі повністю сконцентруватися на грі слів, абстрагувавшись від змісту – кожен перекладач вирішує для себе сам. Оскільки, хоч і існують механізми відтворення цього стилістичного засобу, вони не є універсальними для всіх випадків. А тому перекладачі мають проявити неабияку винахідливість, фантазію та письменницьких хист аби читачі МП так само, як і реципієнти МО відчути усю повноту та дотепність гри слів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білоус О.М. Гра слів як перекладацька проблема // Вісник Сумського державного університету.- Видавництво СумДУ, 2005.- № 5(77). – С.35-41.
2. Кэрролл Льюис. Приключения Алисы в Стране Чудес/ Пер. Б.В.Заходера. – М.: Просвещение, 1980. – 215 с.
3. Чарльз Діккенс. Пригоди Олівера Твіста. – К.: Дніпро, 1987.– 424 с.
4. Carrol L. Alice in Wonderland. – London, 1995. – 293 p.
5. Charles Dickens. Oliver Twist. – Oxford University Press, USA, 1992.– 446 p.
6. Heibert, Frank. Das Wortspiel als Stilmittel und seine Übersetzung (am Beispiel von sieben Übersetzungen des «Ulysses» von James Joyce).– Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1993. – 319 S.
7. Kukharenko V.A. A book of practice in stylistics.– Vinnytsia: “Nova knyga”, 2003. – 160 p.
8. http:// www.basicjokes.com/riddles.php.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Валерія Столяренко – пошукач кафедри перекладу Сумського державного університету.
Наукові інтереси: контрастивна стилістика.

СЕМНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИГУКІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Вікторія ТЕСЛЯ (Київ, Україна)

У статті дано семантико-функціональну класифікацію вигуків у сучасній німецькій мові, розглянуто семний склад деяких багатозначних вигуків та визначено питому вагу кожного компонента значення.

The article presents a functional semantic classification of interjections in modern German. The seme composition of some polisemantic interjections is revealed, and the specific gravity of each component of the meaning is determined.

Актуальність статті зумовлена підвищеним інтересом науковців до лексичної семантики, до відображення емоцій у семантиці слова. Сучасні лінгвістичні дослідження на вивчення емотивної семантики недостатньо розкривають проблему емотивного значення вигуків і їх емотивні семи, які є компонентами цього значення.

Мета статті полягає у розгляді вигуків сучасної німецької мови, зокрема їх семантико-функціональних особливостей.

Об'єктом дослідження є вигуки у сучасній німецькій мові.

Предметом дослідження є семантико-функціональні особливості вигуків у сучасній німецькій мові.

До завдань, які слід вирішити у статті, належать: класифікація вигуків, встановлення питомої ваги кожного компонента значення у семантичній структурі вигуків.

Дослідження проводиться за допомогою таких **методів**: індуктивно-дедуктивного методу (спрямований на накопичення мовного матеріалу – вигуків, і їх наступного аналізу), методу аналізу словникових дефініцій, математичного методу БС.

Існує багато теорій щодо лексичного значення, однак немає єдиної точки зору щодо цієї концепції.

Слушним на нашу думку є визначення, що лексичне значення – це історично закріплена у свідомості людей віднесеність слова з певним явищем дійсності [7: 428].

Взявши за основу семантико-граматичний аспект, лексичні значення класифікують наступним чином: 1) основні або первинні, похідні або вторинні, номінативні значення; 2) прямі і переносні значення; 3) прямі номінативні і експресивно-синонімічні значення; 4) синтаксично вільні і зв'язані (фразеологічно зв'язані, функціонально-синтаксично обмежені та конструктивно зумовлені) значення [12: 107].

Структуру значення можна поділити на компоненти: у сигматиці знака (відношення знака до відображуваного об'єкта) розрізняють два компонента: референт і денотат. Референт – це окремий предмет або позамовна ситуація. Під денотатом розуміють клас однотипних предметів або ситуацій, які об'єднані спільною ознакою.

Як представник одиничного, референт протиставляється денотату, який репрезентує загальне. У семантиці референту відповідає індивідуальне уявлення про певний предмет або ситуацію, а денотату відповідає сигніфікат, який є або науковим, або повсякденним поняттям. Останнє можна назвати «типізованим уявленням». Сигніфікат – це відображена у свідомості сукупність ознак класу однотипних предметів або ситуацій. Прагматика знака представлена двома конотативними компонентами: окреме в прагматиці – це індивідуально-оказіональна конотація і особистий смисл; загальне в прагматиці – це колективно-узуальна конотація і смисл. Узуальна конотація є складним утворенням і складається з емоційного, експресивного, оцінного і стилістичного елементів. В синтактиці розрізняють синтаксичне значення, як відношення знака до інших знаків на синтагматичній осі, тобто в мовленнєвій ситуації, і диференціальне значення, як відношення між знаками на парадигматичній осі. (в системі мови). Перше називають валентністю, друге – значущістю [9: 12–13].

Якщо говорити про багатозначність полісемантів, то слід розглянути таке поняття, як ЛСВ. Вважається, що ЛСВ є конкретною репрезентацією лексеми або семантеми (спектр значення полісеманта) в мовленні, тобто одним зі значень мовної одиниці. Відповідний статус кожного ЛСВ визначається за певними ознаками: способом номінації (прямий і переносний ЛСВ), референційною самодостатністю (ЛСВ є або референційно самодостатніми, або потребують підтримки контексту чи ситуації), частотністю, синтаксичною валентністю, обмеженням сполучуваності тощо. [11: 90]. Кожен лексико-семантичний варіант складається з ієрархічно побудованої сукупності сем.

У зв'язку з багатозначністю лексичних одиниць виникає проблема типології та семантичної структури полісемантів. У вітчизняному мовознавстві виділяли у слові за принципом відношення слова до позначеного об'єкта основне номінативне значення, яке мінімально залежить від оточення, похідне номінативне значення, утворене шляхом перенесення або спеціалізації основного, і експресивно-стилістичне [8: 262].

Оскільки нас цікавить семантика вигуків, нам слід розглянути такий семантичний компонент слова як емотивність і такий компонент лексичного значення як емотивне значення. У слові емотивність представлена емотивним значенням, яке є єдиним і обов'язковим для слова-афектива. [14: 73]. Вид або тип лексичного значення визначається особливостями організації сем, які входять в його структуру. Складниками емотивного значення є переважно емотивні семи. Це значення є обов'язковим для афективів, оскільки їх основною семіологічною функцією є вираження сильних емоцій мовця і може бути прирівняним до денотативного. Таким чином, у складі денотативного макрокомпонента лексичного значення слова поряд з логіко-предметним слід розрізняти і емотивний

компонент, які в “чистому,, вигляді реалізуються в семантиці слова окремо один від одного [14: 75]. Зауважимо, що емотивна лексика має неоднакову внутрішню структуру лексичного значення. Вона залежить від комбінацій, в які вступають одна з одною логіко-предметні, емотивні та стилістичні семи. У афективів структура емотивного лексичного значення складається із двох макрокомпонентів – емотивного та стилістичного. Емотивний макрокомпонент семантики афективів співвідноситься безпосередньо з певною емоцією, яка виражається у мовленні і виступає у ролі його специфічного денотата [14: 79]. Всю емотивну лексику ділять на три групи за ознакою їх приналежності до емоційної зони: позитивних, негативних, амбівалентних емоцій [13: 107]. На нашу думку до них слід додати четверту групу – невизначені емоції.

Підходячи до аналізу вигуків, слід зауважити, що значення одиниць мови є найважливішим показником рівня розвитку культури народу, виразником його картини світу, під якою розуміється відображення у мові коллективного досвіду кожного народу у сукупності його знань про світ, тобто властивий даній мові спосіб концептуалізації дійсності [1: 29]. Щодо класифікації вигуків існує багато точок зору. Якщо врахувати здатність вигуків вказувати на ментальний стан або ментальну дію мовця, їх можна класифікувати, взявши за основу точну природу певного стану або дії:

1) емотивні вигуки (мають у своїй семантиці компонент «я щось відчуваю», напр.: *Ei! Autsch! Oh!*);

2) волетивні вигуки (мають у своїй семантиці компонент «я дещо хочу» і не мають компонента «я щось відчуваю», напр.: *Pscht! Sch!* «поводь себе тихо»);

3) когнітивні вигуки (мають у своїй семантиці компонент «я щось думаю», або «я щось знаю» і не мають ні емотивного компонента «я щось відчуваю», ні волетивного компонента «я дещо хочу», напр.: *Aha!*) [2: 618].

Вигуки поділяли також на такі семантико-граматичні розряди як:

1. Вигуки, за допомогою яких виражаються почуття, емоції: *brr! o! ei!*

2. До розряду первинних, непохідних вигуків додається за своїми смисловими відтінками група вигуків, які походять від іменників: *Quatsch! Klasse! Vorsicht1*

3. Вигуки, які дають емоційну характеристику або оцінку стану: *o! ei! ach!*

4. Вигуки за допомогою яких виражають волевиявлення, спонукання: *marsch! halt! Feuer! sa!*

5. Вигуки за допомомогою яких виражається емоційно-вольове ставлення до мовлення співрозмовника: *basta! pst! sch!*

6. Вигуки, що є своєрідними експресивними звуковими жестами, якими обмінюються відповідно до етикету: *prosit! (prost!) tschüss! Servus!*

7. Лайливі вигуки: *Daus! potztausend!*

8. Вокативні вигуки: *Himmel! ogottogott!Herrgott! (igittigitt!)*

9. Відтворюючі або звуконаслідувальні вигуки: *pfui! bäh!*

10. Майже за межами вигуків, на межі категорії дієслова, знаходяться «вигукові дієслівні форми»: *kling! marsch! bedaure!* [3: 614].

Однак, взявши за основу класифікації функціонально-семантичний аспект, ми поділили вигуки на: *емотивні* та *волетивні*. Розглянемо кожну з цих груп докладніше.

Емотивні вигуки

Вигуки цієї групи виражають *емоції*. У процесі еволюції на базі емоцій при взаємодії з розумом розвивалися почуття. Коли емоція виникає як відгук на конкретний ментальний образ можна говорити про виникнення зв’язку між почуттям і думкою, або про афективно-когнітивну структуру [6: 27–28]. Отже, емотивні вигуки виражають також *почуття,* як одну з форм відображення дійсності, яка виражає суб’єктивне ставлення людини до задоволення її потреб, до відповідності чи невідповідності чого-небудь її уявленням. Вигуки цієї групи виражають і інші форми емоційних станів. Вони відрізняються силою і тривалістю: афект, пристрасть, настрій [10: 16–18].

Повідомлення про емоції поділяється на їх зображення і опис. Емоції зображаються через опис жестів, зміну зовнішнього вигляду людини, які супроводжують почуття. Інший прийом полягає у вживанні емотивів [4: 87–95]. Завдяки мові, емоції виражаються певною

інтонацією та емотивною лексикою. До емотивів належать такі частини мови як іменники, дієслова, прикметники, прислівники, однак вираження емоцій для названих частин мови є вторинною функцією. Вираження емоцій у чистому вигляді належить до області емотивних вигуків [13: 7].

Вирізняють два види оцінки – раціональну та емоційну. Раціональна оцінка у порівнянні з емоційною має меншу кількість різновидів (позитивну, негативну), в той час як емоційна (позитивну, негативну, амбівалентну і невизначену). Позитивна оцінка є показником відповідності об'єкта оцінювання потребам людини, а негативна навпаки невідповідності [5: 49].

За подвійної (амбівалентної) оцінки задоволення і незадоволення поєднуються і переходять одне в одне [5: 50].

Невизначена емоція відрізняється нестійкістю й нетривалістю і легко переходить у позитивне, негативне або амбівалентне ставлення до об'єкта.

Щодо значення емотивних вигуків німецької мови, зауважимо, що більшість з них є багатозначними і можуть мати як позитивне, так і негативне забарвлення. Визначити, яку саме емоцію виражає вигук, можна за допомогою контексту та мовленнєвої ситуації. Деякі емотивні вигуки німецької мови мають одне конкретне значення. Наприклад вигук *brr!* виражає відразу, огиду і не може виражати ні захоплення, ні задоволення. Ці особливості семантики емотивних вигуків необхідно враховувати під час поділу їх на семантичні групи.

Емотивні вигуки поділяються на:

- вигуки, які виражають позитивні почуття, емоції (радість, гарний настрій, полегшення, згода, захоплення): *ah!, ei!, ho!, ha!, o!, au!*, напр.: *Au, [fein], das macht Spaß!* [16: 149].

- вигуки, які виражають негативні почуття, емоції (біль, печаль, сум, тривога, нарікання, страх, жах): *ach!, au!, aua!, autsch!, oh!, äh!, äks!, ho!, brr!, pfui!*, напр.: *Als Grigorß mit seinem nassen Stück Hemde kam, wies er ihn wild mit der Schulter hinweg, ja versuchte sogar aus dem Sitz mit dem Fuß nach ihm zu stoßen; doch tat dies Wüten seiner zertrümmerten Nase so weh, daß er laut aufschrie: „Au! Au!", nach natürlicher Art* [20: 100].

- амбівалентні вигуки – вигуки, які виражають полярні почуття, емоції одночасно: *ach!, ah!*, напр.: "*Ach, Ärmste, Liebste, Trateste", so weinte er, „wie ist mir das Herz zerrissen um deinetwillen, ob deiner Not und meiner großen Schuld!* [20: 39]. Вигук, який в наведенному прикладі виражає співчуття, каяття ми не можемо віднести ні до позитивних, оскільки він виражає реакцію на негативну подію, ситуацію, ні до негативних, оскільки він є вираженням позитивного ставлення до певної людини:

- невизначені вигуки (сумнів, недовіра) напр.: *„Hm – wie man's nimmt", sagte Anton* [21: 33].

Волетивні вигуки

Розглянемо, яке значення має емоція у формуванні людських потреб. Емоція мотивує. Вона мобілізує енергію, і ця енергія в деяких випадках відчувається суб'єктом як тенденція до здійснення дії. Вона керує мисленнєвою і фізичною активністю індивіда, спрямовує її у потрібне русло. Емоція фільтрує наше сприйняття. Людська поведінка базується на емоціях, вони активізують і організовують сприйняття, мислення і прагнення людини [6: 40]. Що можна виразити такою групою вигуків як волетивні вигуки. Вигуки цієї групи можуть виражати бажання, прохання, а також вимогу і наказ. Їх можна поділити на:

1. Вигуки звернені до людей:

Значна частина таких вигуків належить до професійного мовлення військових, мисливців, будівельників, спортсменів.

- вигуки звертання, заклику або вимоги:

also!: also, gehen wir [17: 111];

huhu (Ruf, um jmdn. in einiger Entfernung auf sich aufmerksam zu machen) [18: 423]

- вигуки, які вимагають припинення певної дії:

pst (psst, bst): still!, leise!: Pst, pst! Das Baby schläft! [16: 2063];

basta (ital.) zum Ausdruck, das man über die betreffende Sache nicht mehr weiter zu sprechen wünscht: *Schluß! Wir wollten unsere Ruhe …, wir wollten wie Menschen leben. Basta!* [16: 306];

Halt! Jetzt bleibe ich wie angewurzelt stehen und spähe hinaus zum Eingang der Bucht, wo ich mit meinen immer noch dankenswert scharfen Augen ein Segel zu gewahren glaube [20: 71].

- вигуки, які виражають згоду:

all right: gehen wir? All right (einferstanden)! [17: 108],

amen: ja und amen zu einem Vorschlag sagen (ihm restlos zustimmen) [17: 118].

- професійні команди (циркові, військові та ін.):

marsch! Kommando zum Ausführen von Marschbewegungen (Mil.) *vorwärts!, weg!, los!; im Gleichschritt marsch!* [18: 524];

allez (franz.) Zirkus: *allez hopp!* [17: 107];

Feuer! (Befehl zum Schiessen) *Feuer frei!* (Erlaubnis zum Schiessen) [18: 293].

- вигуки під час виконання колективних робіт. Їх мета регулювати зусилля: *ruck (Ausruf zum Anfeuern? Besonders beim Heben und Transportieren schwerer Gegenstande); hau ruck!, ho ruck!, ruck zuck!* [18: 638].

- вигуки-застереження:

Feuer! (Warnung und Hilferuf beim entdecken eines Feuers) [16: 833];

Vorsicht! (Warnruf), Achtung!: *Vorsicht Glas!* (Aufschrift auf Kisten);

Vorsicht Stufe! (Aufschrift vor Treppenstufe) [18: 863].

- вигуки привітання і прощання:

„Heho, hallo, Herr, ist noch mal gutgegangen“, erwiderten sie [20: 73].

- вигуки побажання:

prosit (prost): (Zuruf beim gemeinsamen Trinken, Anstossen) zum Wohl!, wohl bekomm's!; prosit (Leute)! [16: 2055].

2. Вигуки впливу на тварин:

Вигуки цієї групи зустрічаються в наш час не часто, оскільки з розвитком техніки використання тварин замінюється машинами.

hü (hüh)! Zuruf an ein Zugtier: *vorwärts!; halt!* [16: 1289];

huf, huf! Zuruf mit dem der Fuhrmann sein(e) Zugtier(e) antreibt: *zurück!* [16: 1290].

Оскільки більшість вигуків є багатозначними, то взявши за основу функціонально-семантичну ієрархію ЛСВ полісемантів, яка визначається більшим навантаженням головного ЛСВ за обсягом та функціональною значущістю, ми вирішили визначити питому вагу кожного компонента значення. Питома вага визначається за допомогою формули:

$$W = \frac{(n+1)-r}{n},$$

Де W - питома вага,

n – кількість компонентів тлумачення

r – ранг компонента рубрики

Вигук *ach* має наступні значення.

Klage [14: 422);

Ausdruck einer Empfindung: 1) des Schmerzes, der Klage: *ach und weh schreien*

2) der Sehensucht: *Ach, wenn es doch immer so blieb;*

3) des Bedauerns, Mittleids: *Ach du armes Kind!*

4) der Verwunderung, des Staunens: *Die Arbeit ist schon fertig? Ach!*

5) der Betroffenheit: *Ach du lieber Gott, du lieber Himmel!*

6) eines plötzlichen Einfalls: Ach, was ich (noch) sagen wollte; eines plötzlichen Versehens (als Antwort auf eine Erklärung): *Ach so!, Ach ja!*; eines plötzlichen Entschlusses: *Ach was – morgen fahre ich!* [17: 88];

1) Betroffenheit, Mittleid: *Ach Gott!; Ach du lieber Himmel!; Ach je!*

2) (ironisches) Bedauern: *ach, wie schade!*; verstarkend vor „so“ + Adj: *die ach so großzügige, liberale Haltung Pankows gegenüber Kunst und Künstlern*;

3) Klage: *ach ich habe sie verloren*;

4) Erstaunen, Verwunderung: *ach, das ist mir neu; ach ist das schon!*

5) Wunsch, Verlangen: *ach wäre doch schon Feierabend!*

6) Unmut: *ach, das verstehst du nicht*

7) Verstehen (ach + so): *da hörten sie auf mit der Brullerei, sagten „Ach so“ und.*

8) Verneinung (ach + wo (her), was; ugs.): *ach wo, wir waren zu Hause*
Ach was?Wirklich? Wie ist das möglich? [18: 51].

Із значень вигука, які ми отримали з словника, ми визначимо найяскравішу сему виражену вигуком *ach:*

Питома вага семи «нарікання» в семантичній структурі даного вигука в кожному окремому випадку буде:

$$W = \frac{(1+1)-1}{1} = 1, \quad W = \frac{(6+1)-1}{6} = 1, \quad W = \frac{(8+1)-3}{8} = \frac{6}{8} = 0{,}75$$

Визначимо середню питому вагу семи «нарікання» за формулою:

$$W_{ñð} = \frac{W_1 + W_2 \ldots W_n}{n}$$

W_{cp} - середня вага компонента;

W_1, W_2– вага компонента за кожним окремим словником

n – кількість словників.

$$W_{cp} = \frac{1+1+0{,}75}{3} = 0{,}92$$

За даною методикою можна визначити середню питому вагу інших сем вигука *ach*:

Наприклад сема «сум», яка виражається цим самим вигуком має середню питому вагу:

$$W_{cp} = \frac{0+0{,}83+0{,}5}{3} = 0{,}44$$

сема «співчуття»: $W_{cp} = \frac{0+0{,}67+1}{3} = 0{,}56$

сема «здивування»: $W_{cp} = \frac{0+0{,}5+0{,}63}{3} = 0{,}38$

сема «спантеличеність»: $W_{cp} = \frac{0+0{,}33+1}{3} = 0{,}44$

сема «незадоволення»: $W_{cp} = \frac{0+0+0{,}38}{3} = 0{,}13$

сема «розуміння»: $W_{cp} = \frac{0+0{,}17+0{,}25}{3} = 0{,}14$

сема «іронічного співчуття (злорадства)»: $W_{cp} = \frac{0+0+0{,}88}{3} = 0{,}29$

сема «заперечення»: $W_{cp} = \frac{0+0+0{,}13}{3} = 0{,}04$

З отриманих нами даних можна зробити висновок, що сема «нарікання», виражена вигуком *ach* є найяскравішою, а сема «заперечення», виражена цим самим вигуком має найменшу питому вагу.

Отже, опис семантичних та функціональних особливостей вигуків дає змогу зрозуміти, що вигуки як своєрідні мовні одиниці, які передають досить насичену палітру емоцій та волевиявлень, можуть відображати національно-культурні особливості певного народу, вимагають вміння коректного сприйняття та вживання, що є необхідною умовою успішної реалізації мовленнєвого спілкування. Відповідно потребують детального вивчення, оскільки часто використовуються у мовленні (усному та писемному) як найяскравіші та найбільш економні виразники людських емоцій, переживань, почуттів, бажань тощо.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Богатирьова С.Т.* Одиниці та категорії сучасної лінгвістики / збірник статей, присвячених ювілею Володимира Дмитровича Калігущенка. – Донецьк . Тов. «Юго-Восток». – 2007. – 492 с.

2. *Вежбицкая А.* Семантические универсалии и описание языков/Пер. с англ. А.Д.Шмелёва под ред. Т.В.Булыгиной. – М.: «Языки русской культуры», 1999.– 780с.

3. *Виноградов В.В.* Русский язык. Грамматическое учение о слове: Учебное пособие для вузов по специальности «русский язык и литература». – М.: Высшая школа, 1986. – 639 с.

4. *Гак В.Г.* Эмоции и оценки в структуре высказывания и текста//Вестник МГУ. Серия 9, Филология. - №3. – 1997.

5. *Гамзюк М.В.* Емотивність фразеологічної системи німецької мови (досвід дослідження в синхронії та діахронії): Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук: 10.02.04. – К., - 2001.

6. *Изард К.* Эмоции человека: Перевод с английского. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1980. – 440 с.
7. *Кочерган М.П.* Загальне мовознавство: Підручник: - К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 464.
8. *Лингвистический энциклопедический словарь*/ Под ред. В.Н. Ярцевой. -2-е изд., дополненное. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2002. – 709 с.
9. *Левицкий В.В.* Статистическое изучение лексической семантики. – Киев: Высшая школа. – 1989. – 156 с.
10. *Лук А.Н.* Эмоции и личность. – М.: Знание, 1982. – 176 с.
11. *Селіванова О.О.* Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля-К, 2008 – 712 с.
12. *Семчинський С.В.* Загальне мовознавство. Видання друге, перероблене і доповнене. – К.: АТ «ОКО», 1996. – 416 с.
13. *Шаховский В. И.* О лингвистике эмоций // Язык и эмоции: Сб. науч. тр. / ВГПУ. – Волгоград: Перемена, 1995. – С. 3-14.
14.*Шаховський В.И.* Лингвистическая теория эмоций: Монография. – М.: Гнозис, 2008. – 416 с.
Список ілюстративного матеріалу
15. *Dornseiff.* Der deutsche Wortschatz nach Sprachgruppen/. – Berlin. – 2004. – 933 S.
16. *Duden.* Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 6 Bänden. Unter Leitung von G. Drosdowski. – Manncheim. Wien. Zürich: Dudenverlag, 1976. – 2992 S.
17. *Klappenbach R.* Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache (1 Band) – Berlin: Akademie-Verlag, 1967. – 800.
18. *Wahrig G.* Wörterbuch der deutschen Sprache: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1981. – 942 S.
19. *Demski E.* Das Narrenhaus (Roman). Schöffling and Co. Verlagsbuchhandlung, 1997. – 448 S.
20. *Mann Th.* Der Erwählte. S. Fischer Verlag, 1980. – 299 S.
21. *Sommer-Bodenburg A.* Der kleine Vampir und die große Liebe. Veröffentlicht im Rowohlt Taschenbuch Verlag, 1985. – 123 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Вікторія Тесля – аспірант кафедри німецької філології Київського національного лінгвістичного університету.
Наукові інтереси: лінгвокультурологія, соціолінгвістика

МІЖКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ: ЛАКУНИ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ПОРІВНЯННЯ В МІЖМОВНІЙ КОМУНІКАЦІЇ (німецька та українська мови)

Ольга ТЕТЕРЯТНІКОВА (Миколаїв, Україна)

У статті розглянуті деякі проблеми міжкультурного перекладу, а саме лакуни та фразеологічні порівняння, подані приклади цих мовних явищ на німецькій та українській мовах й можливі варіанти їх зворотного перекладу, продемонстрований вплив культури етносу на формування компаративних фразеологізмів.

In this article there were examined some problems of intercultural translation, namely lacuna and phraseological simile. These linguistic phenomena were demonstrated with examples in English and in Ukrainian, as well as possible variants of their translation into these languages. The influence of ethnic culture on forming of comparative phraseological units was also shown in this article.

Ще англієць О. Тайтлер наприкінці XVIII ст. довів, а німець В. фон Гумбольд на початку XIX ст. показав, що кожна мова є неповторною системою із власною "внутрішньою формою", або, як модно казати зараз, із своєю картиною світу. Саме тому переклад з однієї мови на іншу не може бути дослівним, особливо коли мова йде про художній текст, прикрашений стилістичними засобами, які дуже часто мають імпліцитний характер. Щоб правильно сформулювати речення, уникнути певних проблем під час перекладу, треба, перш за все, добре оволодіти рідною мовою: "...з іноземної мови на рідну треба перекладати так, щоб ніхто не зміг здогадатися, що мова йде про переклад" [5: 3].

З іншого боку, мовна своєрідність зумовлена не тільки мовними чинниками, але й позамовними, такими як, наприклад, культура етносу, яка відображається в її мові.

Культура як така дуже широке поняття. Вона виникає під час процесу соціалізації та приводить до появи відмінностей між націями, які залежать від цієї культури. Культура – це, так би мовити, код, й перекладач може лише тоді успішно виконати своє завдання, коли він свідомо сприймає цей код, тобто йому відомі звичаї та норми іншої культури. Дуже важливо правильно інтерпретувати культурні особливості, а також передати їх в тєксті-перекладі. Таким чином, при перекладі мають значення не тільки лінгвістичні, але й нелінгвістичні феномени. Тому переклад справедливо назвати процесом міжкультурної комунікації.

Швейцарський дослідник професор Вернер Коллер також стверджує, що під час перекладу повинен враховуватися цілий ряд різних чинників, як то мовностилістичні зв'язки (sprachlich-stilistische) та екстралінгвістичні (außersprachliche Beziehungen) [4: 124]. Значну роль відіграють різні умови, серед яких слід зазначити структурні властивості, різні умови життя в країнах, норми естетики та стилістики. З нього зрозуміло, що вирішальну роль при перекладі відіграють знання культури.

Кажучи іншими словами, перекладач перекладає не просто з мови оригіналу (Ausgangssprache) на мову перекладу (Zielsprache), а з однієї культури на іншу.